

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: De vorming van het regeringsbeleid

Dubbeldam—De Vries, A.

Citation

Dubbeldam—De Vries, A. (1966). Boekbespreking van: De vorming van het regeringsbeleid. *Acta Politica*, 2: 1966/1967(1), 79-80. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450005>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450005>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Van Oudenhove heeft zijn boek de titel 'The political parties in the European Parliament' gegeven en het onderverdeeld in twee delen: 'The political groups in the Common Assembly of the E.C.S.C.' en 'The parties and party politics in the European Parliament'. Met deze indeling wordt de indruk gewekt dat er in de ontwikkeling van de politieke fracties twee fasen te onderscheiden zijn. Van Oudenhove toont in zijn boek echter duidelijk aan dat er sprake is van een ononderbroken ontwikkeling. In juridisch opzicht kan men 1958 opvatten als een caesuur; wanneer men de fracties echter, zoals Van Oudenhove doet, beziet als politieke grootheden, dan blijkt de omvorming van de Gemeenschappelijke Vergadering tot Europees Parlement van geen betekenis te zijn. In het boek wordt dit ook met zoveel woorden gezegd: 'they (de politieke partijen) provided the link between the outgoing and the incoming parliamentary Assembly' (p. 124). Verwonderlijk is dit niet, aangezien 79% van de leden van de Vergadering overging naar het Parlement. Door de uitbreiding van het aantal leden van 78 tot 142 vormden zij daarin weliswaar een minderheid (44%), maar hun ervaring in parlementaire zaken op het communautaire vlak verschafte hun voldoende gewicht om bij de organisatie van het nieuwe parlement de koers te bepalen.

In de titel van het eerste deel gebruikt Van Oudenhove de term 'political groups', terwijl hij in de titel van het boek en van het tweede deel spreekt over 'political parties'. Dit betekent echter niet dat hij een fundamenteel verschil ziet in de aard van de politieke groeperingen voor en na 1958. Veeleer is hier sprake van een onnauwkeurige terminologie.

Ten onrechte wordt op talloze plaatsen in het boek gesproken over partij-politiek en politieke partijen in het Europese Parlement wanneer de fracties worden bedoeld. Van partijvorming op Europees niveau is nog geen sprake, zodat de enige politieke partijen die in het parlement zijn vertegenwoordigd — en formeel gezien ook zij niet — de nationale partijen zijn, wier schaal schommelt tussen 26 en 32. Van Oudenhove gebruikt partijen, fracties en groepen als synoniemen door elkaar: beter zou het zijn uitsluitend te spreken van politieke groeperingen of, zoals het parlement zelf doet, van fracties.

Evenmin kan men vrede hebben met Van Oudenhove's gebruik van het woord politiek. Een politiek standpunt is volgens hem het standpunt van een politieke fractie. Wanneer daarentegen vertegenwoordigers uit een staat, die behoren tot verschillende fracties, een gezamenlijk standpunt bepalen, dan is er sprake van een nationale stellingname en niet van een politieke. Zo geeft hij met betrekking tot het stemmen van de Nederlandse parlementsleden tegen een landbouwresolutie in 1960 als commentaar: 'This 'national deviation' did not, however, efface the overriding political significance of the vote' (p. 175). Over een soortgelijke eensgezindheid onder de Italiaanse afgevaardigden bij de stemming over een energie-resolutie in 1962 merkt hij op dat 'in this acute conflict of interests a national element outweighed the political factor'. Deze gang van zaken vormt volgens Van Oudenhove echter 'a national exception which proves the political rule' (p. 215). Op deze wijze wordt een tegenstelling geconstrueerd tussen nationale en politieke standpunten en besluiten, terwijl het toch duidelijk is dat de standpunt-bepaling van b.v. de boven- genoemde Nederlanders en Italianen een politieke keuze is geweest.

Met dergelijke kwalificaties, waarin een zeker vooroordeel doorklinkt — Europees is beter dan nationaal —, doet de schrijver afbreuk aan het door hem beoogde strikt objectieve karakter van zijn studie. Dit doet niet af aan de grote waardering die men voor Van Oudenhove's werk kan hebben als samen- vatvend overzicht van een vorm van politieke integratie. Dat de promovendus hiermee het *judicium summa cum laude* verwierf zegt echter meer over de Gentse maatstaven dan over enige uitzonderlijke kwaliteit van deze studie.

M. Jansen

DREES, W., *De vorming van het regeringsbeleid*. Assen (van Gorcum), 1965. -148 p. f 12,50.

Dit werk is gebaseerd op een inleiding die de schrijver in 1959 hield voor de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek. Toegevoegd zijn beschouwingen over het sinds 1959 gevoerde beleid. Het boek behandelt het tot stand komen van het naoorlogse beleid in het samengaan van verschillende politieke partijen en gaat zo weinig mogelijk in op de inhoud van dat beleid. Binnen- en buitenlandse factoren die de beleidsvorming beïnvloeden komen wel aan de orde.

Door het steeds groter wordend aantal factoren die noodzaken tot ruime coördinatie valt de nadruk vooral op het werk in *de Ministerraad*. Het boek begint met een hoofdstuk over het politiek karakter van het ontstaan en bestaan van de Nederlandse kabinetten, gevolgd door een hoofdstuk over hun werkwijze. De formatie op basis van de complexe partijverhoudingen acht de schrijver een zeer zwakke plek in de Nederlandse politiek, maar hij ziet door de solidariteit binnen het kabinet hierdoor doorgaans geen belemmering voor het latere werk ontstaan.

Men vindt in het tweede hoofdstuk onder meer de suggestie om tot meer efficiënte wetgeving te komen door het horen van de Raad van State facultatief te stellen. Men vergelijkte de onlangs verschenen proeve van een nieuwe Grondwet.

De binnen- en buitenlandse invloeden op de beleidsvorming krijgen aandacht in hoofdstuk vier en drie. Dr. Drees acht naast de economische ook de militaire verplichtingen in verhouding tot onze financieel-economische situatie overtrokken. Hij wijst op extra belastende factoren voor ons land, dat rekening moet houden met een grote dichtheid van de bevolking waarvan een relatief groot deel niet actief aan het arbeidsproces deelneemt.

De schrijver pleit voor een betere stroomlijning van internationale werkzaamheden. Hij wijst op de overlapping van werkzaamheden in de verschillende internationale organisaties en meent dat onze delegaties door betere interdepartementale coördinatie kleiner zouden kunnen zijn. Ook voorbereidings- en adviescommissies zouden over het algemeen aan doelmatigheid winnen bij verlies aan omvang.

De financiële en sociaal-economische zijden van het beleid komen in hoofdstuk vijf aan de orde. Ook bij de opstelling van de begroting ziet de auteur doorgaans meer functionele dan principiële meningsverschillen binnen het kabinet. Een grote moeilijkheid ligt in de aandrang van de kamerleden, enerzijds tot matiging tijdens de algemene financiële beschouwingen en anderzijds tot het hoger stellen van bepaalde belangen tijdens het vaststellen van de afzonderlijke begrotingshoofdstukken. In dit verband wordt een felle kritiek op de houding van de KVP-er Lucas tijdens de kamerdebatten van december 1958 geleverd. Als illustratie van het in de Kamer wel willen, maar het als Regering maar in beperkte mate kunnen verhogen van uitgaven vergelijkt de schrijver de uitspraken van een kamerlid met diens later bereikte resultaten als Staatssecretaris dienaangaande.

In hoofdstuk zes wordt de ontwikkeling van de sociale verhoudingen geschetst en laat de schrijver uitkomen dat hij de geringe belangstelling van de kiezers voor de parlementaire gedachtenwisseling toeschrijft aan toegenomen ondoorzichtigheid van de problemen en niet aan een volgens hem vermeend ontbreken van diepgaande tegenstellingen in ons staatkundig leven.

Hij betoogt in hoofdstuk zeven, dat invloed van het parlement op het beleid wellicht wat minder naar buiten blijkt, bijvoorbeeld door de toename van vooroverleg, maar dat van verzwakking geen sprake is. Voor goed begrip zij hier

vermeld dat Dr. Drees zich vóór overleg uitspreekt, maar vergaande bindende afspraken een belemmering van de verantwoordelijkheid der Regering vindt en een kwade zaak in een altijd onzeker verloop van binnen- en buitenlandse ontwikkelingen.

Tenslotte vermelden de bijlagen de Ministers en Gevolmachtigde Ministers van het kabinet Cals en de tekst van het op 4 juli 1963 gesloten akkoord van Wassenaar met bijbehorende uittreksels.

Het werk is een welkome blijvende informatie en blijktens de staatsrechtelijke toelichtingen voor een breder gehoor dan het oorspronkelijke bedoeld. Het boek behandelt een staatkundig proces, geeft geen historische opsomming van feiten, hetgeen in de eerste drie hoofdstukken het best tot uiting komt. Maar omdat beleid vormen het in een bepaalde tijd zien en kiezen van een mogelijk geachte koers is, moet men het kader waarin dit geschiedde later terug kunnen vinden om het gebeuren van toen te kunnen proeven. Daarom ontkomt Dr. Drees er niet aan om ook over concrete gevallen zijn — soms strijdbare — mening te uiten.

De gedachtengang van de schrijver verliest helaas soms aan waarde doordat degenen met wie hij van gedachten wisselt enkele malen onbekend blijven. Op bladzijde 26 en 27 spreekt de schrijver zich uit tegen bepaalde overpeinzingen die de versterking van de positie van onze Minister-President betreffen. Omdat deze gedachten samenhangen met de invloed van de kiezers op de kabinetsformatie en ook Dr. Drees meent dat er aan de vormgeving van politieke denkbeelden nog wel iets te verbeteren valt, zou verwijzing naar de sinds 1959 in het Nederlands Juristenblad verschenen literatuur waardevol zijn. Op bladzijde 79 handhaaft de schrijver de scherp becriteerde hantering van het begrip Algemeen Belang. Het betreft hier, zoals in de hele vorming van het Regeringsbeleid, het kiezen van prioriteiten. Kennisneming van het afscheidscollege van Professor S. Kleerekoper zou aan de gedachtenwisseling hieromtrent kunnen bijdragen.

Het is jammer dat alleen op bladzijde acht preciese literatuurverwijzingen te vinden zijn. De bijlagen doen ook willekeurig aan. Waarom alleen de samenstelling van het kabinet Cals? De staatssecretarissen van dit kabinet waren ten tijde van de uitgave waarschijnlijk nog niet bekend en deze bewindslieden zullen wellicht daarom ontbreken.

Anderzijds maakt het karakter van een inleiding het boek tot een boeiend relaas en zullen de lezers van enige kabinetsformaties verder de nu op schrift gestelde toelichting op het proces van beleidsvorming zeker ook waarderen.

A. Dubbeldam—De Vries

TER RECENSIE ONTVANGEN PUBLIKATIES

Apter, David, *The politics of modernization*. Chicago, 1965. —481 p.

Duynstee, F. J. F. M., *De kabinetsformaties 1946—1965*. Deventer, 1966. —508 p.

Fischer, Fritz, *Die institutionalisierte Vertretung der Verbände in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft*. Hamburg, 1965.

Geismann, Georg, *Politische Struktur und Regierungssystem in den Niederlanden*. Frankfurt am Main usw., 1964. — 337 p.

Groot, P. de, *De dertiger jaren, 1930—1935*. Herinneringen en overdenkingen. Amsterdam, 1965. —222 p.

Kadt, J. de, *Uit mijn communistentijd*. Amsterdam, 1965. —455 p.

Niezing, J., *Inleiding tot de politieke sociologie*. Assen, 1966. —162 p.

Rozemond, S., *De Politieke Strafzaak*. Meppel, 1965. —103 p.

Sewell, James Patrick, *Functionalism and world politics*. A study based on United Nations programs financing economic development. Princeton, N. J., 1966. —359 p.

Verkade, W., *Democratic parties in the Low Countries and Germany*. Origins and historical developments. Leiden, 1965. —331 p.